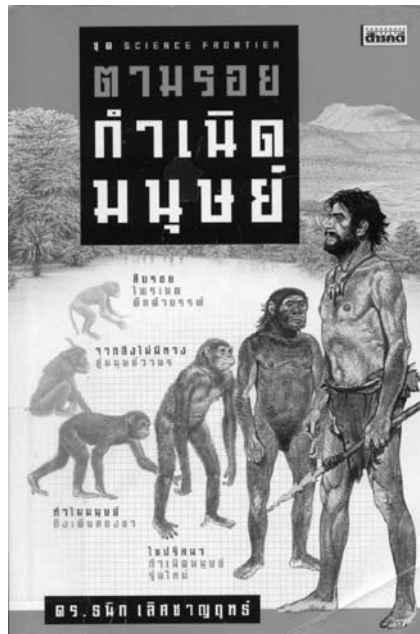

ตามรอยกำเนิดมนุษย์

รวีวรรณ ขำพล¹

ผู้แต่ง	ธนิก เลิศชาญฤทธิ์
ชื่อเรื่อง	ตามรอยกำเนิดมนุษย์
ฉบับพิมพ์	พิมพ์ครั้งที่ 1
ข้อมูลการพิมพ์	กรุงเทพมหานคร : สารคดี, 2550.
จำนวนหน้า	280 หน้า. ภาพประกอบ.
ISBN	978-974-7555-57-8
ราคา	220 บาท

¹ บรรณารักษ์ 6 ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รศ.ดร.ชนิก เลิศชาณฤฤทธิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์เคยทำงานที่ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ (ปัจจุบันคือ สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ขณะอยู่ที่ปัตตานีอาจารย์ได้สร้างสรรค์ผลงานด้านโบราณคดีและเรื่องอื่นๆ หลายเรื่องล้วนน่าสนใจทั้งสิ้น ซึ่งเขียนในนาม สว่าง เลิศฤทธิ (ชื่อเดิม) ได้แก่ การสำรวจขุดค้นทางด้านโบราณคดีบริเวณเมืองโบราณยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี (พิมพ์เผยแพร่ปี พ.ศ.2530) เมืองโบราณยะรัง (พิมพ์เผยแพร่ปี พ.ศ.2531) สารคดีจากหมู่บ้าน (พิมพ์เผยแพร่ปี พ.ศ.2531) รายงานการวิจัยเรื่องสตรีไทยมุสลิมกับโรงงานอุตสาหกรรมในปัตตานี : ศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิต (พิมพ์เผยแพร่ปี พ.ศ.2535) ศิลปินพื้นบ้านชายแดนภาคใต้ (พิมพ์เผยแพร่ปี พ.ศ.2536) และยังมีอีกหลายๆ เรื่อง แม้ในขณะนี้อาจารย์ก็ยังได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไว้อย่างต่อเนื่อง มีทั้งงานวิจัย หนังสือบทความวารสารและสารสนเทศออนไลน์ ทั้งนี้ข้าพเจ้าขอร่วมแสดงความยินดีกับอาจารย์สำหรับรางวัลเกียรติยศที่ได้รับ “รางวัลนักวิจัยรุ่นใหม่ดีเด่นประจำปี พ.ศ.2550” ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

หนังสือ หน้าจบบนนี้ ข้าพเจ้าจึงไม่รีรอที่จะนำเสนอผลงานที่น่าสนใจของอาจารย์ เช่น “ตามรอยกำเนิดมนุษย์” ซึ่งเป็นหนังสือชุด Science Frontier ของสำนักพิมพ์สารคดี

มนุษย์เกิดมาจากไหน ใครคือบรรพบุรุษของมนุษย์ ดูเหมือนจะเป็นคำถามที่ได้ยินกันค่อนข้างบ่อย นับว่าเป็นคำถามที่สำคัญ ถึงแม้ปัจจุบันจะยังไม่มีความคำตอบที่แน่ชัด แต่เมื่อมีการศึกษาค้นคว้าพบหลักฐานใหม่ๆ ทำให้สามารถสร้างภาพเกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ได้ชัดเจนมากขึ้น หลักฐาน

และการตีความใหม่ๆ เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ก็มีมากขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกเผ่าทุกชาติพันธุ์บนโลกใบนี้นั้นสนใจความเป็นมาของตัวเอง หรืออยากรู้ว่าตัวเองหรือบรรพบุรุษของตัวเองมาจากไหน ดังจะเห็นว่าเมื่อใดก็ตามที่มีการค้นพบหลักฐานซากบรรพชีวินหรือฟอสซิล (fossil) เกี่ยวกับมนุษย์ในอดีต ข่าวการค้นพบนั้นจะได้รับความสนใจจากสื่อทุกแขนง ปัจจุบันนักวิชาการหลายสาขาไม่ว่าจะเป็น โบราณคดี โบราณมานุษยวิทยา โบราณชีววิทยา พันธุศาสตร์ มานุษยวิทยา ไพรเมตวิทยา ฯลฯ ต่างทุ่มเทกำลังในการค้นหาคำเนิดมนุษย์ในทุกพื้นที่ของโลก คำถามหลักที่สำคัญในการศึกษาคำเนิดและวิวัฒนาการของมนุษย์ก็คือ **มนุษย์คือใคร** ซึ่งศาสตร์สาขาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็วิทยาศาสตร์ ศิลปะ และวรรณคดีต่างก็พยายามหาคำตอบ หรือมุ่งความสนใจมาเพื่อจะตอบว่ามนุษย์เราสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อย่างไร ใครคือญาติที่ใกล้ชิดเราที่สุด อะไรทำให้มนุษย์เราเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ และมนุษย์เรามีลักษณะเฉพาะอย่างไร และคำถามหลักต่อมาคือ **มนุษย์มาจากไหน** ประวัติของสายพันธุ์มนุษย์ปัจจุบันเป็นอย่างไร มีซากบรรพชีวินอะไรหลงเหลืออยู่บ้างที่จะช่วยสืบสาวต้นตอ (ผู้เขียน)

คำถามที่ว่า มนุษย์คือใคร มนุษย์กับสัตว์นั้นเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร มนุษย์กับลิงไม่มีทางนั้นแตกต่างกันตรงไหน คำถามเหล่านี้มีคำตอบอยู่หลายประการ ประการแรกคือมนุษย์มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางชีววิทยาและทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาการทางเทคโนโลยีเพื่อเอาตัวรอดได้เก่งกว่าสัตว์ ประการที่สองคือมนุษย์มีมันสมองใหญ่ที่ต่างจากลิงมีหางและลิงไม่มีหาง ประการที่สามคือการเคลื่อนย้ายมนุษย์ถนัดเคลื่อนย้ายด้วยการเดินสองเท้า ในขณะที่ลิง

ไม่มีทางเดินสี่เท้า ประการที่สี่คือฟันเขี้ยวของมนุษย์ มีขนาดเล็กและไม่ยื่นออกมามาก มีหน้าที่บดเคี้ยวหรือสับตัดเหมือนฟันอื่นๆ ในขณะที่สัตว์มักใช้ฟันเขี้ยวในการป้องกันตัว ประการที่ห้าคือมนุษย์เป็นสัตว์ที่ห่วงใยใส่ใจเรื่องเพศมากที่สุด มนุษย์มีเพศสัมพันธ์โดยไม่จำกัดฤดูกาลและไม่จำกัดดวงจร ในขณะที่สัตว์ไพรเมตส่วนมากมีฤดูผสมพันธุ์ชัดเจนและมีวงจรชีวิตที่ค่อนข้างชัดเจน เช่น เริ่มตั้งแต่ผสมพันธุ์ ตั้งท้อง คลอดลูก เมื่อลูกหย่านมแล้วจึงพร้อมจะผสมพันธุ์อีกครั้ง ประการที่หกคือมนุษย์มีลูกทีละคน มนุษย์มีลักษณะคล้ายลิงไม่มีหางในเรื่องของการสืบพันธุ์และให้กำเนิดลูก คือมีลูกทีละคน/ตัว แต่มนุษย์สามารถมีลูกได้อีกแม้ลูกคนก่อนยังไม่เจริญเติบโต ในขณะที่สัตว์ไพรเมตทั่วไปใช้เวลาเลี้ยงลูกนานกว่า ประการที่เจ็ดคือการเจริญเติบโตของมนุษย์มีลักษณะเฉพาะ มีขั้นตอนที่แตกต่างจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น และประการสุดท้ายคือสังคมมนุษย์ ซึ่งมนุษย์มีลักษณะทางสังคมที่ซับซ้อนและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากที่สุด

จากการศึกษาทางชีวเคมี พบว่า มนุษย์มีความใกล้ชิดทางพันธุกรรมกับลิงไม่มีหางมากกว่าสัตว์ไพรเมตอื่น และลิงไม่มีหางที่มีความใกล้ชิดทางพันธุกรรมกับมนุษย์มากที่สุด คือ ลิงชิมแปนซี และโบโนโบ

หลายท่านคงสงสัยว่าสัตว์ไพรเมตมีลักษณะอย่างไร นักวิชาการได้แบ่งลักษณะเด่นของสัตว์ไพรเมต ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 มีลักษณะที่สัมพันธ์กับการปรับตัวในแง่ของการเคลื่อนไหวของร่างกาย ได้แก่ มีโครงสร้างอวัยวะ เช่น แขน-ขา หรือ มือ-เท้า มีนิ้ว

มือ นิ้วเท้าห้านิ้วที่เคลื่อนไหวได้โดยอิสระ หยิบ จับ เกาะเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สัตว์ไพรเมตบางชนิดมีหางช่วยในการทรงตัว ช่วยในการเคลื่อนที่หรือเกาะเกี่ยวกิ่งไม้ มีวิวัฒนาการการยืนทรงตัว และสามารถหันหัวได้รอบตัว

กลุ่มที่ 2 มีลักษณะที่สัมพันธ์กับการปรับตัวในการมองเห็นและดมกลิ่น มีตาขนาดใหญ่เพื่อเพิ่มปริมาณแสงและรายละเอียดภาพ มีม่านตาช่วยปรับระดับความรู้สึกรับรู้ในกรณีระดับแสงภาพที่มองเห็นสูงหรือต่ำเกินไป มีตาที่มองไปข้างหน้า (ไม่ใช่อยู่ด้านข้างเหมือนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น) และสามารถมองเห็นจากตาทั้งสองข้างเหลื่อมซ้อนกัน สามารถมองเห็นภาพแบบสามมิติได้

กลุ่มที่ 3 ลักษณะของฟัน ฟันบางที่มีปุ่มฟันเป็นแบบแผนชัดเจน และโดยทั่วไปมีฟัน 32 ซี่หรือ 36 ซี่

กลุ่มที่ 4 ลักษณะทั่วไป มีช่วงเวลาเจริญเติบโตหรือบรรลุนิติภาวะค่อนข้างยาวนาน มีอัตราการเจริญพันธุ์ต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มมนุษย์และลิงไม่มีหาง มีสมองใหญ่และซับซ้อน มีพฤติกรรมที่ถูกสั่งและควบคุมโดยสมองส่วนต่างๆ มากกว่าสัตว์ประเภทอื่น และใช้สมองมากกว่าสัตว์ประเภทอื่นด้วย รวมทั้งมีพฤติกรรมทางสังคมที่เด่นชัด มีแบบแผนในการจัดกลุ่มทางสังคมและโครงสร้างทางสังคมที่หลากหลาย

หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านค้นพบคำตอบในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกำเนิดและวิวัฒนาการของมนุษย์ ผู้เขียนใช้ถ้อยคำที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย เนื้อหากระชับ มีภาพประกอบ เหมาะสำหรับนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป

